

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 2 mars 1917 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för lindring av fraktkostnaderna vid transport av majs till vissa delar av Norrland samt till Gottland.

I en till riksdagen den 6 februari 1917 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 46, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

att för lindring, i mån av behov och i enlighet med i statsrådsprotokollet angivna grunder, under innevarande år av fraktkostnaderna för försändelser av majs dels å järnväg till Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ävensom Södra, Norra och Västra Hälsinglands fögderier av Gävleborgs län dels ock till Gottland å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 190,000 kronor, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t må under innevarande år av tillgängliga medel förskottsvis utanordna nämnda belopp.

I detta ärende har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Under återopande av förordningen den 19 december 1916 angående reglering av brödsädsförbrukningen, på grund varav i fråga om Norrland (utom Gästrikland) beslaglagts förefintliga förråd ej endast av vete och råg utan även av korn, har statens livsmedelskommission i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse den 26 januari 1917 anfört följande.

I ovanberörda delar av landet användes korn såväl för framställande av bröd som ock till utfodring av kreatur, i främsta rummet svin.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 10 saml. 11 häft. (Nr 19.)

Visserligen hade enligt av folkhushållningskommissionen fastställda grunder jordbrukare inom ovannämnda landsdelar medgivits rätt att för utfodringsändamål behålla viss del av sitt innehav av korn, men under vissa förhållanden — särskilt vid uppfödning och underhåll av större antal svin — kunde den sålunda för utfodring avsedda myckenheten korn befinnas alltför knapp. Vidare hindrade statsbeslaget de jordbrukare, som av en eller annan orsak (frostskada å deras säd eller dylikt) skördat endast otillräcklig mängd korn, att från annat håll köpa behöfliga mängder korn. Härtill komme, att även i Norrland svin hölles av ett ej ringa antal personer, som ej dreve jordbruk och vilka alltså vore helt hänvisade till att fylla sitt behov av korn för utfodringsändamål genom inköp, vilket under nu rådande, av statsregleringen framkallade förhållanden ej läte sig göra.

Dessa här vidrörda förhållanden hade ej kunnat annat än inom vidsträckta delar av Norrland framkalla allvarliga bekymmer hos vissa innehavare av kreatur, särskilt svin, och det syntes därför synnerligen önskvärt, att genom statens försorg annat lämpligt fodermedel tillhandahölles till ett så avpassat pris, att detsamma kunde, där så befunnas erforderligt, ersätta det genom statsregleringen ur fodermedelsmarknaden undandragna kornet.

För den skull hade statens livsmedelskommission, som i ärendet samrått med folkhushållningskommissionen, ifrågasatt vissa åtgärder, varigenom majs skulle kunna tillhandahållas de nordligaste orterna till reducerade priser, exempelvis på det sätt att staten bidroge helt eller delvis med täckande av fraktkostnaderna för majsens transporterande från västkusthamn till järnvägsstation inom konsumtionsorterna.

Enligt vad livsmedelskommissionen inhämtat från järnvägsstyrelsens inrikes taxeyrå, torde järnvägsfrakterna under närmast kommande tid (under antagande att den av järnvägsstyrelsen föreslagna höjningen i fraktsatserna bleve förverkligad) för majs i hela vagnslaster om minst 10 ton per vagn kunna beräknas till ungefär följande belopp per ton:

Göteborg — station i Hälsingland	i medeltal kronor	14: —
» — » » Jämtland	» »	» 16: —
» — » » Västernorrland	» »	» 17: —
» — » » Västerbotten	» »	» 19: —
» — » » Norrbotten	» »	» 23: —.

Vidare kunde enligt statistiska centralbyråns husdjursräkning den 1 juni 1916 antalet svin och grisar inom ifrågasatta orter beräknas till:

Hälsingland	13,700
Jämtlands län	7,300
Västernorrlands län	13,700
Västerbottens »	12,000
Norrbottnens »	4.600

eller tillsammans 51,300 svin och grisar.

Visserligen finge det antagas, att endast ett begränsat antal av den norrländska svinstocken behövde helt utfodras med majs, men å andra sidan torde säkerligen även detta kraftfodermedel komma till användning vid utfodring av andra djur, speciellt hästar. Enligt de uppskattningar, som blivit verkställda av kommissionen, syntes emellertid sammanlagda kostnaderna för staten för täckande av omnämnda järnvägstransporter komma att uppgå till belopp, som helt visst understeg 175,000 kronor per år.

Kommissionen har tillika framhållit, att även kostnaderna för sjötransport av majs till Gottland uppginge till avsevärda belopp (enligt vad kommissionen inhämtat, utgjorde frakten mellan Kalmar och Visby 12 kronor per ton för majs), samt ifrågasatt, jämväl i utjämnande syfte, att staten måtte bidra med täckande av ifrågavarande fraktkostnad för sjötransport till Gottland, vilken ansåges belöpa sig till sammanlagt cirka 15,000 kronor per år.

Av en vid denna skrivelse fogad framställning, avgiven av statens livsmedelskommissions fodermedelsbyrå den 24 januari 1917, inhämtas, att nämnda byrå velat fästa uppmärksamheten på, att lantbrukarna i Norrland och på Gottland vid den nu igångsatta statliga regleringen av fodermedelshandeln i genomsnitt finge betala högre priser för sina fodermedel än övriga av landets jordbrukare till följd av att de måste rekvidrera dem från importörer i mellersta och södra Sverige och därigenom nödgades betala för längre järnvägs-, respektive ångbåtstransport.

I anledning härav hade fodermedelsbyrån föreslagit, att staten skulle träda emellan såtillvida, att lantmännen i de fyra nordligaste länen (Norrbottnens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län) och på Gottland vid leverans av fodervaror endast behövde erlægga den järnvägsfrakt, som skulle utgå, om varan levererats från närmast belägna importhamn, d. v. s. Luleå, Umeå, Örnsköldsvik, Härnösand, Sundsvall och Visby, samt att staten gottgjorde fraktskillnaden mellan den järnvägs-, respektive ångbåtsfrakt, som utginge för transporten från den verkliga importhamnen till leveransstationen och ovan nämnda järnvägsfrakt från närmast belägna importhamn till emottagarens station.

Frågan om beredande i nu ifrågavarande delar av Norrland och på Gottland av tillgång till majs till någorlunda måttligt pris synes mig vara av mycket stor betydelse. Förslaget att för detta ändamål låta en del av fraktkostnaderna bestridas av statsmedel finner jag vara särdeles lämpligt, och jag ansluter mig därutinnan till fodermedelsbyråns förslag med tillägg, att jämväl Hälsingland bör inbegripas i fraktlindringen samt att Hudiksvall, respektive Söderhamn då bör betraktas såsom närmast belägna importhamn. För majs till Gottland från västkusthamn bör fraktlindringen gälla endast ett belopp, högst motsvarande sjöfrakten från Kalmar men icke längre sjöfrakt och ej heller järnvägsfrakt genom Sveriges fastland.

Medel för gäldande av ifrågavarande fraktlindring torde böra begäras av riksdagen på samma sätt som skett i propositionen nr 28 den 20 januari 1917 angående prisreglering å vissa gödselmedel och beräknas utgå från de medel till belopp av 24 miljoner kronor till åtgärder i prisreglerande syfte, som Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att tillsvidare beräkna utom huvudtitlarna. Anslaget skulle avse kostnader för transporter under innevarande år. Vad angår anslagets storlek, kunde visserligen den av mig förordade begränsningen av statens understöd motivera någon nedsättning av de belopp, som livsmedelskommissionens beräkningar angiva. Emellertid föreligger icke närmare utredning härav liksom ej heller angående verkningarna av de av Kungl. Maj:t nyligen fattade besluten angående ändringar i järnvägsfrakterna. Då den nedsättning, som skulle kunna av nämnda omständigheter föranledas, i allt fall torde bliva jämförelsevis obetydlig, anser jag mig böra föreslå anslagssumman till 190,000 kronor, att utgå såsom förslagsanslag.»

Utskottet.

Med hänsyn till vad departementschefen här ovan anført anser utskottet det vara en angelägenhet av vikt, att möjlighet beredes befolkningen uti ifrågavarande landsdelar att erhålla majs till skäligt pris och håller utskottet i likhet med departementschefen före, att staten här bör tråda hjälpare emellan. Den i förestående proposition i sådant avseende föreslagna vägen att åstadkomma en lindring i fraktkostnaderna synes utskottet jämväl vara för det avsedda ändamålet lämplig. Utskottet kan likväl icke underlåta att uttala, att utskottet med hänsyn till den nu förefintliga knappheten å majs inom landet och i betraktande jämväl av rådande svåra importförhållanden ej är till fullo förvissat om effektiviteten av den ifrågasatta åtgärden. Då emellertid nyssnämnda förhållanden icke synas utskottet böra föranleda till ett avstyr-

kande av det föreliggande förslaget, får utskottet, som icke har något att erinra mot det för ändamålet i fråga beräknade beloppet, hemställa,

att riksdagen må
för lindring, i mån av behov och i enlighet med
i statsrådsprotokollet angivna grunder, under innevarande år av fraktkostnaderna för försändelser av majs dels å järnväg till Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ävensom Södra, Norra och Västra Hälsinglands fögderier av Gävleborgs län dels ock till Gottland å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 190,000 kronor, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t må under innevarande år av tillgängliga medel förskottsvis utanordna nämnda belopp.

Stockholm den 2 mars 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Ericsson, Fahlén, Holmquist, Lindblad, greve Wachtmeister, Persson, Linders *), Åkerlund, Öberg, Nilsson i Tånga, Sjöblom, Ingeström, Fagerlin, Hage, Svensson och Molin.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation:

av herrar *Ericsson*, *Lindblad*, *Åkerlund* och *Ingeström*
samt av herr *Linders*, som anförde:

Det bjuder åtskilligt emot att biträda föreliggande förslag.

Sannolikt blir det hela allenast en tom gest — låt vara välvillig — att bjuda Norrland och Gottland fraktlindring för majs. Man får komma ihåg, att utsikterna för att skaffa denna vara till landet i nämnvärda partier äro minimala. Skall det vara någon mening att förbilliga frakter för kreatursfoder åt vissa trakter, så bör en sådan åtgärd omfatta kraftfodermedlen i allmänhet och ej enbart en enda vara.

Sedan kungl. propositionen avläts till riksdagen, har fodersåden beslagtagits i hela riket, majsens dock undantagen. Därigenom ligger ransoneringen av befintliga spannmålsförråd i statens hand och en planmässig fördelning kan ske mellan landets olika delar. Skulle särskilt anslag erfordras för detta ändamål, till fraktkostnadernas lindring eller dylikt, torde riksdagen icke vara ovillig att bevilja sådant. Emellertid synes mig konsekvensen bjuda, att även majsens beslaglägges och fördelningen av befintliga eller blivande tillgångar därav kommer att ske med hänsyn till hela rikets intresse.